

MERHABA

Türkiye referandum sonrasında, demokratikleşmenin yoğun bir şekilde tartışıldığı bir döneme yeniden girdi. Referandumda “Evet” yanıtının çıkması toplumun yeni bir anayasaya ihtiyacı olduğunu gösteriyor ve yeni bir anayasa yapmanın imkânını sağlıyor. Yapılan anayasal değişikliklerin askeri vesayetin gücünü azalttığı oranda demokratikleşmenin önünü açtığını söylemek mümkün. Referandumun hemen sonrasında yargı yapısındaki değişimler, demokratikleşme tartışmaları, Kürt sorununun çözümü, başörtüsü meselesi gibi kadınların yaşamlarını da derinden etkileyen konular yeniden gündeme geldi. Ancak, bu konuların tartışılış biçimine ve hukuki vakalara bakıldığında, gündelik hayatta ordunun ve militarizmin gücünün azaldığı ya da önümüzdeki süreçte azalacağına dair işaretler gördüğümüzü söylemek oldukça zor. Şüphesiz bu konular ve yeni anayasa önümüzdeki dönemin çok fazla konuşulan konuları arasında yer almaya devam edecek. Yeni anayasanın Türkiye’de tüm ezilen ve yok sayılan kesimlerin, ülkenin yarısını oluşturan kadınların taleplerini kapsamaması ve kültürel çoğulcu bir perspektifle oluşturulması için kadınlara, kadın örgütlerine ve toplumsal muhalefete hayati bir rol düşüyor.

Kamuoyunda “Utanc Davası” olarak bilinen, 12 yaşındayken aralarında esnaf, güvenlik ve kamu görevlisi de bulunan birçok erkeğin tecavüzüne uğrayan ve para karşılığında cinsel ilişki kurmaya zorlanan N.Ç.’nin davası aradan 7 yıl geçtikten sonra geçtiğimiz haftalarda sonuçlandı. Davada yargılanan otuz üç sanıktan dördü, suçu ispat edilemediği için beraat etti; diğer sanıklar bir sene dört ay ile dört sene on ay arasında değişen cezalar aldılar. Davada en ağır cezayı dokuz yıl hapse mahkûm olan, N.’yi “pazarlayan” iki kadın aldı. Bir kız çocuğuna onlarca kez tecavüz eden erkekler hiçbir caydırıcılığı olmayan cezalara mahkûm olurken en ağır ceza kadınların hesabına yazıldı. Yargılanan erkeklerin bu kadar düşük cezalar almalarındaki etken ise N.’nin “rızası” ile bu erkeklerle “cinsel ilişkiye girdiği” varsayımı!¹ Böyle bir davanın sonucunda Türkiye’deki adalet mekanizmalarının cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını söylemek mümkün mü?

N.Ç. bugün 20 yaşındaki genç kadın Nurcan. Nurcan’ın çocuk yaşta yaşadıklarını Türkiye’deki savaş ortamından bağımsız münferit bir durum olarak görmek mümkün değil. Savaş koşullarında tecavüzün askeri bir yöntem olarak kullanıldığını tarihin farklı dönemlerinde ve dünyanın hemen her bölgesinde gördük. Her savaş ortamında olduğu gibi tecavüz, fuhuşa zorlanma devletlerin yürüttüğü savaş politikasının kadınlara ve kız çocuklarına dönük yüzü. Davada verilen karara baktığımızda Türkiye’de yargı kurumunun

mağdurları değil savaş suçlularını koruyarak bu savaş politikasını hukuk üzerinden uyguladığını görüyoruz.

“Bu ülkenin vatandaşı olsaydım, aynı sonuçla karşı karşıya kalır mıyım bilmiyorum. Ama ben hak ettiğim adaleti almadığıma inanıyorum.” 2 Ekim 2010’da Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Bürosu’nun yaptığı basın açıklamasında okunan Nurcan’ın mektubu bu cümlelerle başlıyordu. Eren Keskin, Nurcan’ın Kürt olduğu için kendini bu ülkenin vatandaşı gibi hissetmediğini ve Kürt olduğu için başına bunların geldiğine inandığını belirtti.

Nurcan, yalnızca cinsel şiddetin değil, yaşadığı mahkeme sürecinin de mağduru oldu. 7 yıl süren davada her defasında olayı yeniden yaşamak zorunda kaldı. Kendisine “Göster, nasıl yaptılar?” denilerek yaşadığı cinsel şiddeti mahkemede bulunan herkesin önünde “göstermesi” istendi. Sonuçta kendisine reva görülen adalet, 13 yaşındaki bir çocuğun defalarca maruz kaldığı cinsel şiddeti “rıza” ile açıklayabilen bir “hukuk” işleyişi oldu. Nurcan’ın avukatı ve manevi annesi Eren Keskin, mahkemenin aldığı kararın ne anlama geldiğini gayet net bir şekilde özetliyor: “Erkek devletin erkek hakimleri çok erkekçe bir karar verdi. Hakimler de bu verdikleri kararlar, tecavüz suçunun ortağı oldular.”²

Yeni anayasa değişiklikleriyle bir öncekine kıyasla görece daha demokratikleşen yargı yapımızın 12 yaşında tecavüze uğrayan bir genç kadının adalet arayışına herhangi bir katkısı olamadı. Meşhur yasal düzenlemelerimiz, sosyal güvenlik sistemimiz ya da yüksek yargı Nurcan’ın başına gelenleri engelleyemediği gibi, sonuçların hafifletilmesine de hiçbir katkı sunmadı. Bugün N.Ç Davası Nurcan’ın değil yargı sisteminin utancı olarak karşımızda duruyor.

Kadınlar için adalet sağlamayan yüksek yargı, 17.000 faili meçhul cinayeti de görmezden gelebiliyor. Geçtiğimiz Temmuz ayında Başbakan Recep Tayyip Erdoğan da, kadın kuruluşlarının temsilcileriyle yaptığı toplantıda faili meçhul cinayetleri görmezden gelmiş, adalet arayan Cumartesi Anneleri için *“Onlar kim? Ne yapıyorlar. Sadece oturuyorlar. Tüzel kişilikleri yok. Arkalarında kimler var biliyor musunuz?”* diyebilmişti.³ Cumartesi Anneleri, mücadelelerinin on beşinci yılı nedeniyle düzenledikleri basın toplantısında Erdoğan’a şöyle yanıt verdiler: *“Biz, 15 yıldır, Galatasaray Meydanı’ndan seslerini duyurmak isteyen kayıp yakınlarıyız. Evlatlarımızı, eşlerimizi, sevdiklerimizi, babamızı, annemizi aradığımız için 30 hafta boyunca dövüldük, yerlerde sürüklendik, coplandık, gözaltına alındık, doldurulduğumuz otobüslerde biber gazı yedik, darp edildik. Bunların olduğu dönem siz İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı’ydınız. Şimdi bunları unutmuşa benziyorsunuz.*

Sayın Başbakan, biz ne mi istiyoruz? Canlarımızın kemiklerini bayramda ziyaret etmek ve dua okumak için mezarlarımızı istiyoruz. Galatasaray Meydanı'nda oturmaya başladığımızda yetkililere 'canlı aldınız, canlı veriniz' diye sesleniyorduk. 15 yıl sonra şimdi size 'hiç olmazsa canlarımızın cenazeleri verin bize diye sesleniyoruz.' Artık gözaltında kaybedilen yakınlarımızın katillerinin bulunmasına ve yargılanmasına tanıklık etmek istiyoruz. Sayın Başbakan bunlar çok şey istemek midir?... Bizim arkamızda acılarımız var, yürek yangılarımız var, insan hakları savunucuları var.”⁴

Fırsat buldukça aile değerlerinden bahseden, anneliği yücelten ve hatta daha da ileri giderek kadınlara en az üç çocuk yapmalarını salık veren Erdoğan'ın Kürt annelerinin anneliğini hiçe saydığına, çocukları “terörist” olan kadınların anneliğini tasvip etmediğine daha önce de şahit olmuştuk. İçinde bulunduğumuz süreçte, demokratikleşmenin öncülüğü rolüne soyunmuş bir partinin siyasi lideri açıklamalarıyla cinsiyetçiliği ve ayrımcılığı körüklemeye devam ediyor. “Anneler ağlamasın” diyerek Kürt açılımı yapmaya çalışanlar Kürt kadınlarının, Kürt annelerinin seslerine kulak tıkamakta ısrar ediyor. Kadınların acıları arasında hiyerarşi kurarak, bir kesimin acılarını meşru sayıp diğerlerini görünmez kılarak demokratikleşemeyeceğimiz kesin. Demokratik bir Türkiye'ye ulaşmanın bir yolu da 17.000 faili meçhul cinayetle yüzleşmekten ve yakınları için adalet arayanların seslerine kulak vermekten geçiyor.

Daha önceki sayılarımızda, anadil konusunu ele alırken, bu sorunun aynı zamanda bir kadın sorunu olduğunu vurgulamaya çalışmıştık. İnsanların anadillerini önce aile içinde öğrenmeleri, anadilin taşıyıcılarının ve dolayısıyla öğreticilerinin öncelikli olarak kadınlar olması nedeniyle anadil sorununun kadınlardan, kadınlıktan bağımsız olarak tartışılmayacağını belirtmiştik.

Kürt kimliğinin tanınması yönünde atılacak en ciddi adım, hiç şüphe yok ki anadilinde eğitimin bir hak olarak tanınması olacaktır. İçinde bulunduğumuz eğitim öğretim yılı anadilde eğitim hakkı talebiyle gündeme gelen boykot eylemleriyle başladı. TZP Kurdî'nin (Tevgera Ziman û Perwerdehiya Kurdî - Kürt Dili Araştırma, Geliştirme ve Eğitim Hareketi) aldığı boykot kararı sonucunda okullar bir hafta boyunca boykot edildi, öğrenciler okula gitmediler. Eylemin temel amacı Kürtçe'nin anayasada yer alması ve anadilde eğitim hakkının tanınmasıydı.

Daha önce annelik konusunda açığa çıkan ayrımcılık, bu sefer, eğitim alanında genel olarak ebeveynlik, özel olarak da çocukluk bağlamında gündeme geldi. Bu ayrımcı söyleme göre anne ve babalar, kendi siyasi amaçları için “yine” çocukları(nı) kullanıyorlardı. Bu bağlamda

Cumhurbaşkanı Gül'ün konuyla ilgili açıklamaları üzerine düşünmeye değer: “Çocuklarınızı bu işlere alet etmeyin.” “Türkiye'nin bu konulardan uzaklaşması, kurtulması lazım. Terör, hiçbir konuyu bir yere götürmez, hiçbir konunun çözümünü kolaylaştırılmaz, olacak işleri olmaz yapar.” “Bölgemizin daha çok yatırıma, altyapısının daha çok iyileştirilmesine tabii ki ihtiyacı var. Şimdi bu tip olayların yaşandığı, bu tip ajandaların olduğu bir yerde ne yatırım yapılır, ne iş adamları gider, ne fabrika açılır. ...Ben vatandaşlarımıza, bölgedeki bütün vatandaşlarımıza buradan seslenmek isterim. Çocuklarının bu işlere alet olmasına izin vermesinler. Çocukların geleceğini parlak yapalım diye uğraşırken, onları bu tip şeylere eğer alet ederlerse, en büyük kötülüğü onlar yapar.” Meclis başkanı Mehmet Ali Şahin'in bu konudaki yorumu da cumhurbaşkanınkiyle benzerlik gösteriyordu: “Çocuklarımız üzerinden hiç kimse siyaset yapmasın. Çocuklarımızı siyasi amaçları için kullanmasın.”⁵ Okul boykotu gibi bir eylemin çocukların iradelerini ne kadar yansıttığı, çocuk istismarına yol açıp açmadığı çok kolay cevaplanabilecek sorular değil. Ancak bu konunun hem hakim çocukluk algısıyla hem de anadil gibi bir meselenin sağlıklı bir çocukluk ve eğitim süreciyle doğrudan bağlantılı olmasıyla birlikte ele alınması gerektiği ortada. İlkokula yeni başlayan bir Kürt çocuğunun o güne kadar hiç bilmediği yabancı bir dili öğrenmeye ve anadilini unutmaya zorlanması, Kürtçe'nin varlığının inkâr edilerek eğitime çalışılması da çocuklara yönelik bir şiddet eylemi değil midir? Bu noktada, çocukların/çocukluğun sömürüsü ya da istismarı dendiğinde, eğitim sisteminin bir bütün olarak ele alınması gerekiyor. Yine unutulmamalıdır ki eğitim boykotunda çocuk istismarından dem vuran siyasetçiler binlerce çocuğun polise taş attıkları gerekçesiyle cezaevlerinde tutulmasına, işkence görmesine göz yummuştur. Bugün Hrant Dink'in katiline çocuk muamelesi yapılarak çocuk mahkemelerinde yargılanması kararına sessiz kalan siyasetçilerin Kürt çocuklarına yaşıttan devlet zulmü karşısında yüzleri bile kızarmıyor.

Türkiye'deki demokratikleşme tartışmaları Kürt kadınları, Kürt çocukları ve Kürt siyasetçileri dâhil edilmeden yürütülüyor. DTP'nin 29 Mart 2009 yerel seçimlerinde elde ettiği başarının hemen ardından başlayan ve bugüne kadar dalga dalga yayılan KCK operasyonlarında binlerce kişi gözaltına alındı ve 2000'e yakın Kürt siyasetçisi tutuklandı. Tutuklananlar arasında Kürt kadın hareketi aktivistleri de yer alıyor. Binlerce Kürt siyasetçisinin yargılandığı KCK davaları ve devam eden KCK operasyonları ise Kürt sorununun Kürtler olmadan ve Kürtlere rağmen 'çözülmeye' çalışıldığını ortaya koyuyor. Sanıkların Kürtçe savunma taleplerinin reddedilmesi, başka bir hukuk skandalı ve hak ihlâli olarak karşımıza çıkıyor. Kürt halkının örgütlülüğünü kriminalize etmeye dönük bu operasyonlar Kürtlerin ve Kürt kadınlarının demokrasi ve özgürlük mücadelesine büyük bir saldırı niteliğinde.

Referandum sürecinde çokça tartışılan konulardan birisi de sendikal haklardı. Her maddede olduğu gibi, bu alanı konu alan maddelerde de yoğun tartışmalar yapıldı. Yeni düzenlenen maddelerin sendikal haklar konusunda bir ilerleme sağlayıp sağlamayacağı biraz da bu alanda ne kadar ısrarlı çalışmalar yürütüldüğüne bağlı olacak. Geçtiğimiz dönemde bu alandaki gündemlerden birisi de Bilgi Üniversitesi çalışanlarının yürüttüğü sendika kurma girişimleri idi. Bir vakıf üniversitesi çalışanlarının (öğretim üyelerinden, araştırma görevlilerine ve hizmet alanında çalışanlara kadar) aynı sendikada yer almasını hedefleyen bu girişim, vakıf üniversiteleri bağlamında Türkiye’de bir ilke işaret ediyor. Bu anlamda, yalnızca Bilgi Üniversitesi çalışanlarını değil, özellikle Türkiye’de vakıf üniversitelerinde çalışan herkesi ilgilendiriyor. Çalışma koşullarının iyileştirilmesi, üniversitelerin eğitim politikasının katılımcı bir şekilde tartışılabilmesi ve üniversitelerde hizmet faaliyetini organize eden taşeron firmalarda çalışan işçilerin çalışma koşulları gibi alanlarda olumlu değişikliklerin gerçekleşebilmesi sendikal örgütlenme ile son derece bağlantılı konular.

Üniversiteler bağlamında son dönemde gündem olan diğer iki konu da başörtüsü yasağı ve üniversitelere sivil polis kontenjanı. Çok daha popüler düzeyde tartışılan başörtüsü yasağı, önceki döneme kıyasla başörtülü kadınların lehine sonuçlar doğurabilecek gibi görünüyor. Ancak, başörtüsünün üniversitelerde varlığının önünü açan YÖK, üniversitelerde sivil polis kontenjanının yer almasını, kamera sayısının artırılmasını ve öğrencilerin parmak izlerinin alınmasını da gündeme getirdi. Bu önerilerin üniversiteleri özgürlükçü ortamlar olmaktan ne kadar uzaklaştırdığını tartışmaya gerek yok. Ayrıca bu kararların başörtüsüne özgürlük talebinin önünün açılmasıyla beraber gelmesinin nasıl şekilci bir özgürlük anlayışına denk düştüğünü görüyoruz.

Referandum sonrasında, en somut anayasal talep LGBTT derneklerinden geldi. Pembe Hayat Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Travesti, Transeksüel Dayanışma Derneği 15 Ekim’de yaptığı basın açıklamasında şu talepte bulundu: ““Türkiyeli trans bireyler olarak bizler, etnik kimlik, dini inanç, dil, ekonomik statü, cinsiyet, cinsel yönelim, ırk gibi sebepler ile birlikte “cinsiyet kimliği ve cinsiyet ifadesi” farklılığı sebebiyle nefret suçlarına maruz kalan kesimlerin ortak talebi olan “Nefret Suçları Yasası” için meclisi acilen çalışmaya davet ediyoruz.”⁶

Minimum düzeyde demokratik olan bir anayasanın toplumun tüm kesimlerini tanıyan ve bu kesimlerin haklarını güvence altına alan bir metin olması gerektiğini referandum sürecinde çokça tartıştık. Yapılan değişikliklerin tek başına yeterli olmadığını da belirttik. 12 Eylül anayasası defalarca değişikliğe uğrasa, 2000’li yıllarda AB’ye giriş süreciyle anayasada hızla

reformlar yapılsa da bu değişikliklerin daha adil ve hakkaniyetli bir topluma ulaşmak için işlevlendirilmediğini biliyoruz. Düzenlemeler kağıt üzerinde kalarak uygulamada büyük bir değişikliğe yol açmadı. Yukarıda değindiğimiz davalar, yargının adaleti sağlamak yerine siyaseti belirleyen, devlet düzeninin ve ideolojisinin bekçiliğini yapan bir kurum olarak var olduğunu gösteriyor. Yargı, devletin kırmızı çizgileri söz konusu olduğunda siyasal bir işlev edinerek kadın erkek, çocuk çocuk demeden temel hak ve özgürlükleri hiçe sayarak varolan düzeni koruma misyonunu yükleniyor. Anayasada hâlâ, temel hak ve özgürlüklerin genel ahlâk, milli güvenlik, kamu düzeni, devletin bölünmez bütünlüğü gibi gerekçelerle sınırlandırılıyor olması; anayasanın değişmez maddelerine dokunulmaması, vatandaşlık tanımının sadece tek bir etnik kimlik, Türklükle, sınırlı olması daha demokratik bir ülke olmamızı engelliyor. Türkiye'nin demokratikleşmesi siyasetçilere terk edilmeyecek kadar önemli bir süreç ve daha yaşanılır bir topluma ulaşmanın yolu barış ve demokrasi isteyen kesimlerin ne yapacağından geçiyor.

Bu sayımıza edebiyat alanından metinlerle giriş yaptık. Karin Karakaşlı “Anamın Dili” başlıklı yazısında, kendi yaşamından hareketle; dilin canlılığını, hayatımızın kuruluşundaki yerini anlatıyor ve birbirimizin anasının diline sahip çıkmamız gerektiğini vurguluyor. Seher Özkök'ün “*Afrika Dansı* ya da Hastalığın “Öteki”yle Dansı” makalesi, Sevim Burak'ın “*Afrika Dansı*” adlı öyküsü üzerine odaklanıyor. Biyografik özellikler de barındıran bu öykü; bir kadının, tedavi görmek üzere yattığı bir hastanede bağlı olduğu makinenin otoritesi altında hissettikleri üzerine kurulu bir metin. Bir önceki sayımızda bir şiiri yer alan Ruken Alp, bu sayımızda da “sözün yaşı, gözün yaşı” başlıklı deneme metnini bizimle paylaştı.

“Çirkin Ördek Yavrusu: Bir Dönüşüm Hikâyesi” ve “Eşcinsel Mekânlar: Erkek Eşcinseller Arası İletişim” başlıklı metinler, Türkiye'deki LGBTT bireylerin deneyimleri üzerine odaklanıyor. 2010 LGBTT Onur Haftası sürecinde, bir grup kadın cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsellik temaları üzerine tartışmalar yürüttü. Bu tartışmalarda yer alan kadınlardan bazıları bir araya gelerek, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği bağlamında kendilerini keşfetme süreçlerini “Çirkin Ördek Yavrusu: Bir Dönüşüm Hikâyesi” başlıklı metinle *Feminist Yaklaşımlar* okurlarıyla paylaşıyorlar. Doğu Durgun'un “Eşcinsel Mekânlar: Erkek Eşcinseller Arası İletişim” başlıklı makalesi ise, İstanbul'daki farklı eşcinsel mekânlarda sosyalleşen erkek eşcinseller arasındaki iletişim üzerinden bir altkültür olarak LGBTT kültürünün cemaat, aile, heteronormativite, sınıf, seks, erillik gibi dinamiklerle ilişkisini tartışıyor.

Birsen Talay Keşoğlu'nun “1970'lerin En Kitlesele Kadın Örgütü: İlerici Kadınlar Derneği” makalesi, 1975'te kurulan ve 1980 itibarıyla Türkiye'nin en kitlesele kadın örgütlenmesi haline

gelmiş olan İKD'nin özel konumu üzerine yoğunlaşmaktadır. İKD'nin kuruluş döneminin öncesine ve kuruluş sürecine odaklanan makale, hem 1970'lerde kadınların örgütlenmesine ilişkin olguları ve perspektifleri anlamamıza yardımcı olması hem de 1980 sonrası kadın hareketine dair analizlerimizi geliştirmemiz açısından ön açıcı bir çalışma niteliğindedir.

Bu sayımızda son olarak, Joan Wallach Scott'un yazdığı iki makaleye ve Chandra Talpade Mohanty söyleşisine yer vererek sosyal bilimler, toplumsal cinsiyet ve feminizm arasındaki ilişkiye dair giriş düzeyinde bir tartışma açmaya çalıştık. Joan W. Scott'un "Eleştirel Tarihin Peşinde" başlıklı makalesi otobiyografik bir çalışma niteliğinde. Scott makalesinde, çocukluk yıllarından başlayarak politik, aktivist bir akademisyen olma sürecini anlatıyor ve feminist bir tarihçi olarak geldiği noktayı okuyucularla paylaşıyor. Joan W. Scott'un diğer makalesi, "Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi" ise, toplumsal cinsiyetin sosyal bilimlerde bir analiz kategorisi olarak kullanılması gerektiğini vurgulayan ve bu kullanım biçimine dair bir tartışma yürüten öncü metinlerden birisi. Makale, tarihte kadınlar da vardır diyebilmenin ötesine geçen, sosyal bilimleri toplumsal cinsiyet perspektifinden eleştiriye tabii tutarak paradigmatik bir dönüşüm öneriyor. Son olarak, Chandra Talpade Mohanty ile yapılan söyleşi, akademide feminist olmak ve feminist etik üzerine yoğunlaşıyor. Özellikle, "Batı" kaynaklı feminizme, sömürgecilik temelinde getirdiği eleştiriler ile tanınan Mohanty, kendisiyle yapılan söyleşide neoliberal politikaların akademiye nasıl yeniden şekillendirdiği ve süreçte akademide feminist olmanın ne anlama geldiği konusunda tespitlerde bulunuyor.

¹ "N.Ç. Davasında Karar Çıktı, Avukatlar Temyize Başvuracak" 29 Eylül 2010.

<http://bianet.org/bianet/bianet/125112-n-c-davasinda-karar-cikti-avukatlar-temyize-basvuracak> (19 Ekim 2010)

² "N.Ç.'nin Avukatı Keskin: "Hakimler, Tecavüze Ortak Oldu" 2 Ekim 2010.

<http://bianet.org/bianet/genclik/125189-n-c-nin-avukati-keskin-hakimler-tecavuze-ortak-oldu> (19 Ekim 2010)

³ Hakan Tahmaz, "Cumartesi Anneleri'nden Başbakan'a Yanıt", *Birgün*, 3 Ekim 2010.

http://www.birgun.net/politics_index.php?news_code=1286094443&year=2010&month=10&day=03 (19 Ekim 2010)

⁴ Hakan Tahmaz, "Cumartesi Anneleri'nden Başbakan'a Yanıt", *Birgün*, 3 Ekim 2010.

http://www.birgun.net/politics_index.php?news_code=1286094443&year=2010&month=10&day=03 (19 Ekim 2010)

⁵ "Gül'den Okul Boykotuna Yanıt: Sıkıntıyı Kürt Halkı Çeker"i *Bianet*, 20 Eylül 2010.

<http://bianet.org/bianet/ifade-ozgurlugu/124912-gulden-okul-boykotuna-yanit-sikintiyi-kurt-halki-ceker> (19 Ekim 2010)

⁶ "LGBT Örgütleri Meclis Önünde Yasa Talebinde Bulundular", *Kaos GL*, 15 Ekim 2010.

http://kaosgl.org/icerik/lgbt_organleri_meclis_onunde_yasa_talebinde_bulundular (19 Ekim 2010)